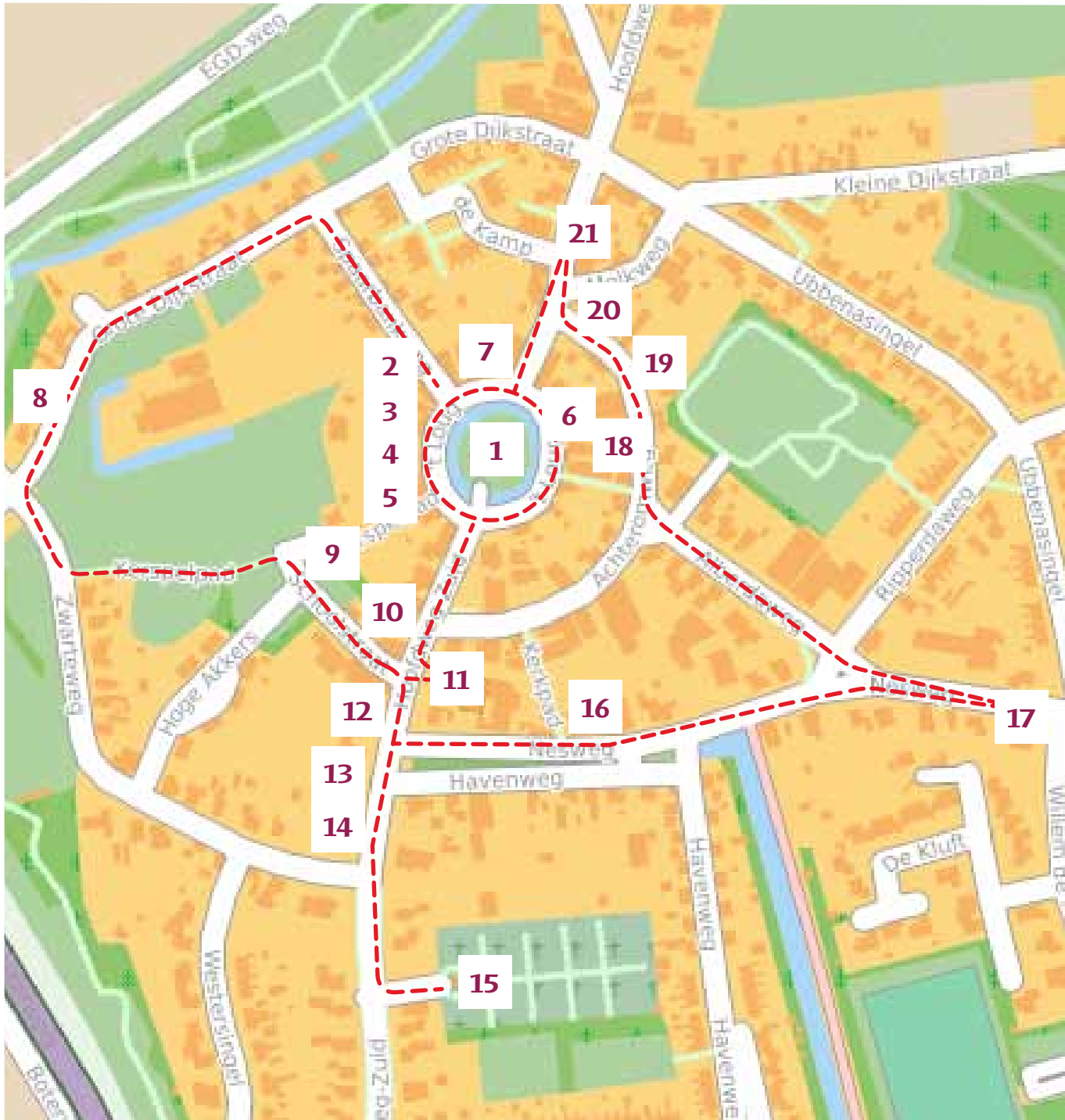

Keuning Route

KeuningRoute

Keuning Route

Welkom in Spijk. U kunt een interessante looproute volgen langs plekken die omstreeks 1890-1900 iets te maken hadden met de schrijversfamilie Keuning in ons dorp. De route is grotendeels over de verharde weg en een gedeelte over paden. Kijkt u aan de hand van de foto's in deze flyer hoe de route te volgen.

<p>Andreaskerk
1 Keuning Route</p>	<p>Molen Ceres
2 Keuning Route</p>	<p>Jurrien Bakker, herbergier
Willem Westerbarg
3 Keuning Route</p>
<p>Jan B. Westerdijk, herbergier
Korenkamp
4 Keuning Route</p>	<p>Rengerter Veer, smid
Veerman
5 Keuning Route</p>	<p>Jakob Pijper, schoenmaker
Piepstrao
6 Keuning Route</p>
<p>Willem A. Omta, nachtegaal van Spijk
Willem Uilhoorn
7 Keuning Route</p>	<p>Siert Wieringa, dagloner
Olle Siert
8 Keuning Route</p>	<p>Gereformeerde school
9 Keuning Route</p>
<p>Woonhuis Jan Keuning
10 Keuning Route</p>	<p>Gereformeerde kerk
11 Keuning Route</p>	<p>K. Bouma, onderwijzer
Meester Oudman
12 Keuning Route</p>
<p>Heine Smit, koopman
Haine Koopman
13 Keuning Route</p>	<p>Menke Ubbens, landbouwer
Menkveld
14 Keuning Route</p>	<p>Begraafplaats Spijk
15 Keuning Route</p>
<p>Albert Mulder, herbergier
Stuverskrougie
Albert Achterhof
16 Keuning Route</p>	<p>Willem van de Ploeg, veeboer
Tamme Knopstoul
17 Keuning Route</p>	<p>Hendrik Jacobsz. Nienhuis, schoenmaker
Allerlaifste of boas, Larkens
18 Keuning Route</p>
<p>Albert van Dijken, arbeider
Jan Kampstroa
19 Keuning Route</p>	<p>H. van Bijssum, smid
Van Buren
20 Keuning Route</p>	<p>Kornelis Pastoor, kleermaker
Geert Nijhuis
21 Keuning Route</p>

KeuningRoute

Keuningroute, Spijk GN

De route start bij het MFC,
Hoofdweg Zuid 5

*Loop naar 't-Loug, het centrum van het dorp,
en ga naar de kerk.*

1. Nederlands Hervormde Andreaskerk, 't-Loug

De vroeg-13^e-eeuwse kerk, die volgens een kerkzegel uit 1534 gewijd was aan de apostel Andreas, brandde (samen met een aantal huizen) in het jaar 1670 deels af en werd in 1676 herbouwd als zaalkerk. In 1848 werd een aanbouw aan de huidige kerk van Spijk gebouwd. In 1902 verrees ter vervanging van een dakruiter uit 1711 het huidige karakteristieke 'torentje van Spiek' naar voorbeeld van de toren van de Mariakerk van Uithuizermeeden. De in 1709 door Titie Goossens gegoten klok werd in de Tweede Wereldoorlog omgesmolten. De huidige klok is van 1947 en het klokkenspel van 1961. De kerk werd gerestaureerd tussen 1967 en 1970. De rondlopende gracht om het kerkhof (tot 1859 gebruikt) is behouden door de loop der eeuwen. In de kerk staan onder meer een preekstoel uit 1902 die deels uit 17^e-eeuwse elementen bestaat. Er liggen ook een aantal 17^e- en 18^e-eeuwse grafzerken.

Vervolg de route vanuit de kerk en loop naar de molen 't-Loug 15

2. Molen Ceres

De molen speelde geen rol in het boek "Kinderen in verstand en in boosheid". Deze koren- pelmolen is in 1839 gebouwd en voor bezichtiging geopend.

Loop vanaf het molenterrein rechtsaf en ga naar 't-Loug 13

3. Herbergier Jurrien Bakker (Willem Westerbarg), 't Loug 13

Dit was in 't Loug de 'kroeg' met de naam 'Het wapen van Spijk'. Bakker exploiteerde ook de 'Stadse woagen', de omnibus naar Loppersum en Groningen. Met deze koets komt in het laatste verhaal dominee Helmers aan, om het afscheid mee te maken van zijn oude vriend dominee Veldhuis.

Vervolg de route naar 't-Loug 12

4. Herbergier Jan B. Westerdijk (Korenkamp), 't-Loug 12

Hier, in de 'christelijke kroeg', vergaderen de antirevolutionaire boeren om ervoor te zorgen dat er geen arbeider in de gemeenteraad komt. Aldus het verhaal 'Van velerlei begeren'. Meester Jansma (achter wie in het verhaal meester Jan Keuning schuil gaat) stapt binnen, hij bestelt (als geheelonthouder) een glas melk en luistert mee.

Vervolg de route naar 't-Loug 11

5. Smid Rengenier ter Veer (Veerman), 't-Loug 11

Smid Veerman in het verhaal 'Vrede na strijd' woont op de hoek van 't Loug en de weg naar Losdorp (nu Hoofdstraat-Zuid). Hij kan de mensen vanuit twee richtingen voorbij zien komen. Het dorp Oldencate (Spijk) beweert in het verhaal spottend dat hij scheel ziet, doordat hij probeert naar twee kanten tegelijk te kijken. Veerman heeft ruzie met zijn collega smid Van Buren (zie nr. 20).

Vervolg de route naar 't-Loug 5

6. Schoenmaker Jakob Pijper (Piepstrao), 't-Loug 5

Piepstroa is in het verhaal 'Allerlaifste ol boas' de hervormde schoenmaker. Hij stelt aan zijn gereformeerde collega Larkens voor, aan de klanten geen alcohol meer te schenken in de 'vrijweek' als de rekeningen betaald worden, maar chocolademelk. Larkens ('allerlaifste ol boas') weigert, hoewel hij weet dat het weer een dronkemansboel gaat worden. De spanningen stijgen...

Vervolg de route naar 't-Loug 21

7. Willem A. Omta (Willem Uilhoorn, de nachtegaal van Spijk), 't-Loug 21

Willem Uilhoorn heeft een luide stem die bij het zingen in de kerk boven alles uit hoorbaar is. Hij zegt in het laatste verhaal 'dat het kerkgezag niet deugt' omdat de mensen alleen met de mond zingen en niet met het hart'.

Loop rechtsaf de Spaarbankweg in. Aan het einde van de straat linksaf de route door de Grote Dijkstraat vervolgen

8. Siert Wieringa (Olle Siert), Grote Dijkstraat 42

Hier woonde Siert Wieringa in zijn 'nuver hoeske'. Hij wil er sterven. Maar de diakenen zorgen ervoor dat zijn huisje verkocht wordt en hij bij zijn dochter moet gaan inwonen. Op een nacht brandt het huisje af...

Siert speelt een rol in drie verhalen: als jongeman in 'In de strijd met boze machten' en als oude man in 'Olle Siert zien hoeske' en het openingsverhaal 'Hoe Tamme Maathuis diaken werd'.

Vervolg de route en ga linksaf de Zwarteweg in. De route is te vervolgen linksaf via "vlonderplanken" of doorlopen op via de Zwarteweg en na 100 mtr. linksaf de Hoge Akkers op. In beide gevallen wordt de Schoolstraat bereikt

9. Schoolstraat, plaats Gereformeerde school

Als u op het pleintje vóór de garages staat dan kijkt u zo naar de plek waar, achter het meestershuis, in de negentiende en twintigste eeuw de witte school van Jan Keuning stond. Er staat alleen nog maar

één ijzeren paaltje van het schoolhek. De klassen waren groot: in 1897 222 leerlingen in vier lokalen. In najaar en winter kwam Jan Keuning 's morgens vroeg zijn achterdeur uit om de schoolkachel aan te steken. Dan bleef hij in school om bij deze gratis warmte te schrijven aan een nieuw boek of aan zijn blad De Keuvelaar.

Vervolg de Schoolstraat

10. Woonhuis Jan Keuning, Hoofdweg Zuid 6

Het huis is in 1885 gebouwd voor Jan Keuning en zijn gezin (toen met vijf kinderen). Hij kwam in dat jaar als hoofdonderwijzer naar Spijk. In dit huis werden de twee jongste kinderen geboren: Willem Eduard (Willem de Mérode) in 1887 en Carel Andries in 1889. In 1902 vertrok Jan Keuning naar Groningen als zelfstandig schrijver.

Vervolg aan het einde van de Schoolstraat de route rechtsaf de Hoofdweg Zuid in

11. Voormalig Gereformeerde Kerk, Hoofdweg Zuid 5

Vervolg de route verder de Hoofdweg Zuid in

12. Woonhuis onderwijzer K. Bouma (meester Oudman), Hoofdweg Zuid 8

Voorzitter van der AR-kiesvereniging in het verhaal 'Van velerlei begeren'.

Vervolg de route verder de Hoofdweg Zuid in

13. Heine Smit (Haine koopman), Hoofdweg Zuid 14

Vervolg de route verder de Hoofdweg Zuid in

14. Landbouwer Menke Ubbens (Menkveld), Hoofdweg Zuid 16

Menkveld is in Kinderen in verstand en in boosheid de wijze landbouwer, die ruzies sust en partijen wil verzoenen. Vooral in 'Van velerlei begeren' speelt hij een rol.

Vervolg de route verder de Hoofdweg Zuid in

15. Begraafplaats Spijk, Hoofdweg Zuid 13a

Vooraan op de begraafplaats staan de grafstenen van Hendrik Keuning (theologiestudent in Kampen) en Jan Keuning (onderwijzer in Spijk). Ze overleden beiden als jongeman in 1897, waarschijnlijk aan tuberculose.

Op de begraafplaats zijn verder nog vele goed onderhouden grafstenen te vinden van mensen die Pieter Keuning zich (gedeeltelijk) als model koos in Kinderen in verstand en in boosheid. Achter de volgende namen op de stenen (alfabetisch) staan tussen haakjes de door Keuning verzonden namen in het boek.

- Jurrien Bakker (herbergier Willem Westerberg)
- Hendrik van Bysum (smid van Buren)
- Evert Hoeksema (bakker Evert Lekkerstoetje)
- Albert Mulder (kroeghouder Albert Achterhof)
- Hendrik J. Nienhuis (schoenmaker Larkens)
- Wipke Nienhuis-Pijper (Willemke Larkens)
- Martje Omta (Lize Wolters, ex-verloofde van Tamme Moathoes)
- Kornelis Pastoor (snieder Geert Nijhuis)
- Fenna Pastoor (Anna Nijhuis)
- Jakob Pijper (schoenmaker Piepstroa)
- Trientje Pijper-Slagter (vrouw van Piepstroa)
- Willem van der Ploeg (Tamme Moathoes)
- Elizabeth van der Ploeg-van Kalker (Trientje Venhuizen, huishoudster en later vrouw van Tamme Moathoes)
- Heine Smit (Haine-koopman)
- Menke Ubbens (boer Menkveld)
- Rengenier ter Veer (smid Veerman)
- Jan B. Westerdijk (herbergier Korenkamp)
- Jan Pieter Wiersema (boer Wiersum)
- Pauwel Wiert Wiertsema (boer Dijinga)

Loop terug richting centrum van het dorp via de Hoofdweg Zuid en sla rechtsaf de Nesweg in

16. Hoek Nesweg/Kerkpad : “Stuverskrougje” van Albert Mulder (Albert Achterhof)

In het verhaal ‘In de strijd met boze machten’ vertelt kroegbaas Achterhof spookverhalen aan zijn bijgelovige stamgasten, onder wie de jonge Siert Wieringa.

Vervolg de Nesweg naar nummer 10

17. Veeboer Willem van der Ploeg (Tamme Knopstoul), Nesweg 10

Tamme Maathuis, bijgenaamd Tamme Knopstoul, is de hoofdfiguur van het eerste verhaal. Hij is gierig, men vindt hem daarom wel geschikt als diaken, maar hij raakt daarover in discussie met Olle Siert. Zijn huis staat op de hoek van de Willem de Mérodelaan.

Loop de Nesweg terug en vervolg de route via de Alberdaweg naar de Achteromweg en sla deze weg rechtsaf in

18. Schoenmaker Hendrik Jacobsz. Nienhuis, allerlaifste ol boas (Larkens), Achteromweg 8

Larkens is in het verhaal ‘Allerlaifste ol boas’ vroom in de mond, maar hij laat bewust te veel drankgebruik toe in zijn huis. De familie Nienhuis ontkende dit laatste stellig en nam Pieter Keuning de vertekening zeer kwalijk. Kinderen in verstand en in boosheid was in de familie een verboden boek.

Sla aan het einde van de Grote Dijkstraat linksaf het pad op langs de ijsbaan.

19. Arbeider Albert van Dijken (Jan Kampstra), Achteromweg 5

De arbeider Kampstra wordt in het verhaal ‘Van velerlei begeren’ gekozen als kandidaat-gemeenteraadslid. Zijn werkgever boer Dijinga (‘ik bin ’n boer, ’n dikke boer, / doar is gain ain zo’n dikke’) is woedend en ontslaat Kampstra en diens zoon.

Vervolg de Achteromweg richting Hoofdweg Noord

20. Smid H. van Bijssum (van Buren), Achteromweg 1

Smid van Buren in het verhaal ‘Vrede na strijd’ is jaloers op smid Veerman (zie nr. 5). Veerman mag namelijk met de collectezak rondgaan in de kerk, Van Buren niet. Tot op een zondag Van Buren de zak grijpt en begint te collecteren. Grote ruzie. Hoe wordt deze kwestie opgelost?

Vervolg de route verder de Hoofdweg Noord in naar nummer 2

21. Kleermaker Kornelis Pastoor (Geert Nijhuis), Hoofdweg Noord 2

Kleermaker Nijhuis zet zijn ongehuwd zwangere dochter Anna de deur uit, aldus het verhaal ‘Langs donkere wegen’. Het kindje en de jonge moeder sterven. Het verhaal klopte gedeeltelijk met de werkelijkheid. Op het kerkhof van Spijk is nog altijd het graf te vinden van de ongehuwde jonge moeder Fenna Pastoor. Maar nooit had Pastoor zijn dochter de deur gewezen. Dit verhaal riep daarom in Spijk boosheid op.

Het verhaal van de familie Keuning, Willem de Mérode en Spijk

Begin 1900 woonde de familie Keuning te Spijk. Vader Jan Keuning was hoofdonderwijzer aan de Gereformeerde School aan de Schoolstraat te Spijk. Hij stond bekend als een zeer sociaal mens en nam het op voor de arbeidersklasse. Dit werd hem niet in dank afgenomen door het schoolbestuur en dit leverde veel onrust op in het dorp. Dit leidde uiteindelijk dan ook tot het vertrek van de familie Keuning.

Zijn zoon Pieter Keuning beschreef de sociale omstandigheden uit die tijd in het bekende boek "Kinderen in verstand en in boosheid". Dit boek werd in 1917 voor het eerst uitgegeven. Het boek bestaat uit een aantal hoofdstukken waarin de schrijver zich liet inspireren door gebeurtenissen en personen woonachtig in Spijk. Het betrof

landbouwers, arbeiders, predikanten maar ook de middenstand zoals de schoenmakers, smeden en veehandelaren werden beschreven. De verhalen bleken deels waar gebeurd en deels gefantaseerd. Dit leidde tot grote frustratie en ergernis in het dorp. Een landbouwer heeft zelfs tegen forse betaling een hoofdstuk "uitgekocht". Hij voelde zichzelf en zijn familie onheus bejegend. Aangezien de schrijver andere namen had gebruikt in het boek haalde een voorgenomen gang naar de rechter niets uit. Mensen die op een positieve wijze werden beschreven in het dorp voelden zich trots. Mensen die er minder goed van af kwamen voelden zich bedrogen. Nog vele jaren bleef dit een heikel punt in het dorp. Het bleef echter wel een veel gelezen boek. De 8e druk werd in 2007 uitgegeven. Een in het Gronings dialect geschreven boek met 8 keer een herdruk mag uniek worden genoemd. In 2017 is het honderd jaar geleden dat het boek is verschenen.

Willem de Mérode

Willem de Mérode (1887-1939) was de dichtersnaam van Willem Eduard Keuning, een pseudoniem naar de Belgische balletdanseres Cléo de Mérode. De literaire handboeken noemen De Mérode de belangrijkste Nederlandse protestants-christelijke dichter uit de tijd tussen de beide wereldoorlogen. Hij schreef meer dan 2.300 gedichten. Bijna de helft daarvan werd tijdens zijn leven in 24 bundels uitgegeven.

www.willemdemerode.nl

KeuningRoute

KeuningRoute

Keuning Route

 Spijk GN

Uitgegeven ter gelegenheid van het Keuningweekend in Spijk, vanwege het 100 jarig bestaan van het boek Kinderen in verstand en in boosheid.

Uitgave

**Stichting Multi functioneel centrum MFC
Activiteitencommissie**

Contactpersoon en correspondentieadres
Thomas Pastoor
Hoofdweg Noord 25
9909 AC Spijk
thjpastoor@ziggo.nl

Deze uitgave is mede mogelijk gemaakt door:
**Loket Leefbaarheid
Dorpsbudget Spijk
Bewoners aan zet, gemeente Delfzijl
Van Veen Reclame/Montage Spijk
Jan Wiersema Communicatie, Spijk**

Tekst: Hans Werkman en Stichting Multi functioneel centrum MFC
Activiteitencommissie. Foto's en briefkaarten komen uit de collectie van Wipke Pastoor
en Jan Willem Keuning.

©2017 Stichting Multi functioneel centrum MFC

 Dorpsbudget Spijk GN

Gemeente
Delfzijl

loket
Leefbaarheid

www.spijk.net/keuningweekend